

VIAȚA, PERSOANA ȘI DEMNITATEA UMANĂ ÎN NOUL COD CIVIL AL ROMÂNIEI

Noul Cod Civil intră în vigoare la 1 octombrie 2011

Codul civil este un act normativ care cuprinde cele mai importante reglementări referitoare la raporturile dintre persoanele fizice și juridice private, inclusiv statul, atunci când acesta participă la raporturi juridice în calitate de persoană privată.

Persoanele fizice și persoanele juridice reprezintă subiectele de drept civil.

- Persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile.
- Persoana juridică este orice formă de organizare care, întrunind condițiile cerute de lege, este titulară de drepturi și de obligații civile.

Drepturile și libertățile civile ale persoanelor fizice, precum și drepturile și libertățile civile ale persoanelor juridice sunt ocrotite și garantate de lege.

Capacitatea civilă este recunoscută tuturor persoanelor. Orice persoană are capacitate de folosință și, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, capacitate de exercițiu.

I. Capacitatea civilă a persoanei fizice

1. Capacitatea de folosință

Potrivit articolului 36 din noul Cod Civil, drepturile copilului sunt recunoscute de la concepțiune, însă numai dacă el se naște viu. Timpul legal al concepțiunii este prevăzut de articolul 412 din noul Cod Civil. Astfel, intervalul de timp cuprins între a trei sute și a o sută optzecea zi dinaintea nașterii copilului este timpul legal al concepțiunii. El se calculează zi cu zi.

2. Capacitatea de exercițiu

Capacitatea de exercițiu este aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile.

- Persoana majoră

Capacitatea de exercițiu deplină începe la data când persoana devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani (art. 38 din noul Cod Civil).

- Minorul

Minorul dobândește, prin căsătorie, capacitatea deplină de exercițiu.

În cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exercițiu (art. 39 din noul Cod Civil).

Pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate recunoaște minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu. În acest scop, vor fi ascultați și părinții sau tutorele minorului, luându-se, când este cazul, și avizul consiliului de familie (art. 40 din noul Cod Civil).

- Capacitatea de exercițiu restrânsă

Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani are capacitatea de exercițiu restrânsă (art. 41, alin. 1 din noul Cod Civil).

Actele juridice ale minorului cu capacitate de exercițiu restrânsă se încheie de către acesta, cu încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, iar în cazurile prevăzute de lege, și cu autorizarea instanței de tutelă. Încuviințarea sau autorizarea poate fi dată, cel mai târziu, în momentul încheierii actului.

Cu toate acestea, minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă poate face singur acte de conservare, acte de administrare care nu îl prejudicază, precum și acte de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la data încheierii lor.

Minorul care a împlinit vârsta de 15 ani poate să încheie acte juridice referitoare la munca, la îndeletnicirile artistice sau sportive ori la profesia sa, cu încuviințarea părinților sau a tutorelui, precum și cu respectarea dispozițiilor legii speciale, dacă este cazul.

În acest caz, minorul exercită singur drepturile și execută tot astfel obligațiile izvorâte din aceste acte și poate dispune singur de veniturile dobândite.

- Lipsa capacității de exercițiu

Potrivit articolului 43 din noul Cod Civil, în afara altor cazuri prevăzute de lege, nu au capacitate de exercițiu:

- a) minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani;
- b) interzisul judecătoresc.

Pentru cei care nu au capacitate de exercițiu, actele juridice se încheie, în numele acestora, de reprezentanții lor legali, în condițiile prevăzute de lege.

Cu toate acestea, persoana lipsită de capacitatea de exercițiu poate încheia singură actele anume prevăzute de lege, actele de conservare, precum și actele de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la momentul încheierii lor.

Actele pe care minorul le poate încheia singur pot fi făcute și de reprezentantul său legal, afară de cazul în care legea ar dispune altfel sau natura actului nu i-ar permite acest lucru.

II. Respectul ființei umane și al drepturilor ei inerente

1. Drepturile fundamentale

➤ Conform articolului 58 din noul Cod Civil orice persoană are dreptul la viață, la sănătate, la integritate fizică și psihică, la onoare și reputație, dreptul la respectarea vieții private, precum și dreptul la propria imagine, aceste drepturi nefiind transmisibile.

Viața, sănătatea și integritatea fizică și psihică a oricărei persoane sunt garantate și ocrotite în mod egal de lege (art. 61, alin. 1 din noul Cod Civil).

Corpul uman este inviolabil (art. 64, alin. 1 din noul Cod Civil).

Orice persoană are dreptul la integritatea sa fizică și psihică. Nu se poate aduce atingere integrității ființei umane, decât în cazurile și în condițiile expres și limitativ prevăzute de lege.

Interesul și binele ființei umane trebuie să primeze asupra interesului unic al societății sau al științei. Nimeni nu poate aduce atingere speciei umane, de aceea este interzisă orice practică eugenică prin care se tinde la organizarea selecției persoanelor.

Sunt interzise orice intervenții medicale asupra caracterelor genetice având drept scop modificarea descendenței persoanei, cu excepția celor care privesc prevenirea și tratamentul maladiilor genetice (art. 63, alin. 1 din noul Cod Civil).

Este interzisă orice intervenție având drept scop crearea unei ființe umane genetic identice unei alte ființe umane vii sau moarte, precum și crearea de embrioni umani în scopuri de cercetare (art. 63, alin. 2 din noul Cod Civil).

Utilizarea tehnicilor de reproducere umană asistată medical nu este admisă pentru alegerea sexului viitorului copil decât în scopul evitării unei boli ereditare grave legate de sexul acestuia (art. 63, alin. 3 din noul Cod Civil).

Examenul caracteristicilor genetice ale unei persoane nu poate fi întreprins decât în scopuri medicale sau de cercetare științifică, efectuate în condițiile legii (art. 65, alin. 1 din noul Cod Civil).

Identificarea unei persoane pe baza amprentelor sale genetice nu poate fi efectuată decât în cadrul unei proceduri judiciare civile sau penale, după caz, sau în scopuri medicale ori de cercetare științifică, efectuate în condițiile legii.

Orice acte care au ca obiect conferirea unei valori patrimoniale corpului uman, elementelor sau produselor sale sunt lovite de nulitate absolută, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege (art. 66 din noul Cod Civil).

Nicio persoană nu poate fi supusă experiențelor, testelor, prelevărilor, tratamentelor sau altor intervenții în scop terapeutic ori în scop de cercetare științifică, decât în cazurile și în condițiile expres și limitativ prevăzute de lege (art. 67 din noul Cod Civil).

Conform articolului 68 din noul Cod Civil, prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule de origine umană de la donatori în viață se face exclusiv în cazurile și condițiile

prevăzute de lege, cu acordul scris, liber, prealabil și expres al acestora și numai după ce au fost informați, în prealabil, asupra riscurilor intervenției. În toate cazurile, donatorul poate reveni asupra consimțământului dat, până în momentul prelevării. Se interzice prelevarea de organe, țesuturi și celule de origine umană de la minori, precum și de la persoanele aflate în viață, lipsite de discernământ din cauza unui handicap mintal, unei tulburări mintale grave sau dintr-un alt motiv similar, în afara cazurilor expres prevăzute de lege.

Potrivit articolului 69 din noul Cod Civil, la cererea persoanei interesate, instanța poate lua toate măsurile necesare pentru a împiedica sau a face să înceteze orice atingere ilicită adusă integrității corpului uman.

➤ Conform articolului 60 din noul Cod Civil, persoana fizică are dreptul să dispună de sine însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

Orice persoana are dreptul la:

- libera exprimare,
- respectarea vieții private,
- respectarea demnității sale,
- la propria imagine.

Nu constituie o încălcare a acestor drepturi atingerile care sunt permise de lege sau de convențiile și de pactele internaționale privitoare la drepturile omului la care România este parte.

2. Respectul datorat persoanei și după decesul său

Persoanei decedate i se datorează respect cu privire la memoria sa, precum și cu privire la corpul său. Memoria persoanei decedate este protejată în aceleași condiții ca și imaginea și reputația persoanei aflate în viață.

Potrivit articolului 80 din noul Cod Civil, orice persoană poate determina felul propriilor funeralii și poate dispune cu privire la corpul său după moarte. În cazul celor lipsiți de capacitate de exercițiu sau al celor cu capacitate de exercițiu restrânsă este necesar și consimțământul scris al părinților sau, după caz, al tutorelui. În lipsa dorinței exprese a persoanei decedate, va fi respectată, în ordine, voința soțului, părinților, descendenților, rudelor în linie colaterală până la al patrulea grad inclusiv, legatarilor universali sau cu titlu universal ori dispoziția primarului comunei, orașului, municipiului sau a sectorului municipiului București în a cărui rază teritorială a avut loc decesul.

Prelevarea de organe, țesuturi și celule umane, în scop terapeutic sau științific, de la persoanele decedate se efectuează numai în condițiile prevăzute de lege, cu acordul scris, exprimat în timpul vieții, al persoanei decedate sau, în lipsa acestuia, cu acordul scris, liber, prealabil și expres dat, în ordine, de soțul supraviețuitor, de părinți, de descendenți ori, în sfârșit, de rudele în linie colaterală până la al patrulea grad inclusiv (art. 81 din noul Cod Civil).

3. Dreptul la nume

Conform articolului 59 din noul Cod Civil orice persoană are dreptul la nume, la domiciliu, la reședință, precum și la o stare civilă, dobândite în condițiile legii.

Orice persoană are dreptul la numele stabilit sau dobândit, potrivit legii. Numele cuprinde numele de familie și prenumele (art. 82 și 83 din noul Cod Civil).

- Numele de familie se dobândește prin efectul filiației și poate fi modificat prin efectul schimbării stării civile, în condițiile prevăzute de lege.
- Prenumele se stabilește la data înregistrării nașterii, pe baza declarației de naștere. Este interzisă înregistrarea de către ofițerul de stare civilă a prenumelor indecente, ridicole și a altor asemenea, de natură a afecta ordinea publică și bunele moravuri ori interesele copilului, după caz.

Numele de familie și prenumele:

- copilului găsit,
- născut din părinți necunoscuți,
- copilului care este părăsit de către mamă în spital, iar identitatea acesteia nu a fost stabilită în termenul prevăzut de lege,

se stabilesc prin dispoziția primarului comunei, orașului, municipiului sau a sectorului municipiului București în a cărei rază teritorială a fost găsit copilul ori, după caz, s-a constatat părăsirea lui, în condițiile legii speciale.

Cetățenii români pot obține, în condițiile legii, schimbarea pe cale administrativă a numelui de familie și a prenumelui sau numai a unuia dintre acestea.

4. Dreptul la domiciliu și reședință

Potrivit articolului 92 din noul Cod Civil, domiciliul minorului care nu a dobândit capacitate deplină de exercițiu în condițiile prevăzute de lege, este la părinții săi sau la acela dintre părinți la care el locuiește în mod statornic.

- În cazul în care părinții au domiciliu separat și nu se înțeleg la care dintre ei va avea domiciliul copilul, instanța de tutelă, ascultând pe părinți, precum și pe copil, dacă acesta a împlinit vârsta de 10 ani, va decide ținând seama de interesele copilului. Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, minorul este prezumat că are domiciliul la părintele la care locuiește în mod statornic.
- Prin excepție, în situațiile prevăzute de lege, domiciliul minorului poate fi la bunici, la alte rude ori persoane de încredere, cu consimțământul acestora. De asemenea, domiciliul minorului poate fi și la o instituție de ocrotire.
- Domiciliul minorului, în cazul în care numai unul dintre părinții săi îl reprezintă ori în cazul în care se află sub tutelă, precum și domiciliul persoanei puse sub interdicție judecătorească, este la reprezentantul legal.

Domiciliul copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi și supus unor măsuri de protecție specială, în cazurile prevăzute de lege, se află la familia sau la persoanele cărora le-a fost dat în plasament (art. 93 din noul Cod Civil).

III. Apărarea drepturilor nepatrimoniale

Orice persoană fizică are dreptul la ocrotirea valorilor strâns legate de ființa umană, cum sunt viața, sănătatea, integritatea fizică, demnitatea, intimitatea vieții private, creația științifică, artistică, literară sau tehnică, precum și a oricăror alte drepturi nepatrimoniale (art. 252 din noul Cod Civil).

Potrivit articolului 253 din noul Cod Civil, persoana fizică ale cărei drepturi nepatrimoniale au fost lezate ori amenințate poate cere oricând instanței:

- a) interzicerea săvârșirii faptei ilicite, dacă aceasta este iminentă;
- b) încetarea încălcării și interzicerea pentru viitor, dacă aceasta durează încă;
- c) constatarea caracterului ilicit al faptei săvârșite, dacă tulburarea pe care a produs-o subzistă.

Prin excepție, în cazul lezării prin exercitarea dreptului la libera exprimare, instanța poate dispune numai măsurile prevăzute la lit. b) și c).

Totodată, cel care a suferit o încălcare a unor asemenea drepturi poate cere instanței să-l oblige pe autorul faptei să îndeplinească orice măsuri socotite necesare de către instanță spre a ajunge la restabilirea dreptului atins, cum sunt:

- a) obligarea autorului, pe cheltuiala sa, la publicarea hotărârii de condamnare;
- b) orice alte măsuri necesare pentru încetarea faptei ilicite sau pentru repararea prejudiciului cauzat.

Acest document vă este pus la dispoziție de Asociația Pro-vita - Filiala București. Dacă l-ați găsit util și mai doriți să consultați și alte resurse legislative utile pentru familie, intrați la www.provitabucuresti.ro. Dacă doriți să îl reproduceți, vă rugăm să menționați sursa.